

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת משפטים

"מִצְוָה וְעוֹשָׂה" - אות של כבוד

ישראלי או עברי?

פרשתנו פותחת בדיני עבד עברי: "כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שְׁשָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעַת יָצֵא לְחֶפְשִׁי חֲנָם" (שמות כא, ב). בשש שנים הקרובות, הופך ה"בן ישראל" ל"עבד עברי", המשוועבד לעבד אצל אחד מחבריו היהודים.

והנה, על אף העבדות הזמנית שבה הוא נתון, האיש הזה הינו יהודי בדיוק כמו כל אחד מאתנו. הוא כשר להעיד ולהשלים מנין כמו כל יהודי אחר. אמנם כעת הוא מתפקד כמשרת קבוע, אבל הוא חייב בכל המצוות. עליו להתפלל שלש תפילות במנין, להתעטף בציצית ולהניח תפילין. כל המצוות וההלכות נוגעות אליו כמו אל כל אחד אחר! ומשכך, נשאלת השאלה: אם דינו כבן ישראל לכל דבר וענין, מדוע התורה אינו מכנה אותו כך?

עלי לוודא שהשאלה מובנת לכם, שכן זוהי נקודת הפתיחה של דברינו כאן: מדוע יוצאת התורה מגדרה כדי לכנותו "עבד עברי", במקום לקרוא לו "עבד ישראלי"? אחרי הכל, נראה כי הוא נחשב בן ישראל לכל דבר וענין, אז מדוע שלא נכנה אותו בתואר הראוי לו?

תואר של כבוד

מי שהשאלה אינה מובנת לו ואינה מפריעה לו, אות היא שהוא אינו מכיר את התנ"ך כראוי. שכן התורה אינה משתמשת בתואר זה, "עברי", כדי לתאר את העם היהודי. הקב"ה העניק לנו תואר מיוחד, תואר של כבוד ותהילה, ממנו איננו מוכנים להיפרד, והתואר הזה הלא הוא, "ישראל".

"ישראל" הוא הרבה יותר מסתם שם - יש כאן נבואה, אותה החדיר הבורא יתברך אל תוך השם הזה. "ישראל" פירושו "אתם תגברו על כל כח שינסה להתנגד אליכם". לכן השם הזה הוא גאוותנו, הוא תהילתנו, אנחנו עם ישראל, עם הנצח שיגבר על כל האחרים.

זו הסיבה שהגויים העדיפו לכנות אותנו "עברים". מאז ומעולם, אומות העולם נקטו בשם זה בהתייחס אלינו, ובכך ביקשו ליצור תמונה שונה מזו שיוצר השם "ישראל". "אה, היהודים הללו? הם בסך הכל עברים!" השם "עברי" פירושו אדם שהגיע מעברו השני של נהר פרת (על רש"י בראשית יד, יג בשם המדרש רבה). "אבותיהם נדדו מעבר לנהר פרת כדי להתיישב בארץ כנען, אבל הם לא יצליחו לרמות אותנו; הם בסך הכל חלק מהעברים, אלו המתגוררים בעבר השני של הנהר".

במקום להכיר בנו כישות נפרדת, מיוחדת ונעלה, הגויים העדיפו תמיד לראות בנו רק כעוד ענף מצאצאיו של שם בן נח. זו היתה דרכם לנסות לטשטש את האמת של "עם אחד בארץ", האומה הנפרדת מכל שאר אומות העולם, אשר נבחרה על ידי ה' יתברך להיות עם הנצח. הם תיעבו את התואר והמושג של "ישראל" כי זהו תואר של כבוד ותהילה, שפירושו שישנו "עם לבדד ישכון", שידו תגבר לבסוף. "ישראל" הוא תג של כבוד אותו אנו נושאים בגאון, ואך טבעי הוא שאומות העולם אינם מעוניינים לשמוע אודות שם זה.

מדברים בשפה שלהם

זו הסיבה שאנו מוצאים בכתובים, שכאשר אנחנו מדברים אל הגויים, אנחנו מכנים את עצמנו "עברים". כך תיארו משה ואהרן את הקב"ה באזני פרעה - "אלקי העברים" (לעיל ז, טז). הם דיברו אל פרעה, וכאשר מדברים עם הגויים, חייבים לדבר בשפה שהם מבינים. אבל כלפי יהודים, מעולם לא היה משה נוקט בתואר זה "אלקי העברים", שכן יהודים לא השתמשו בכינוי זה.

תואר זה מופיע גם בספר יונה, כאשר יונה הנביא היה על סיפונה של הספינה, מנסה להימלט מהמשימה אליה שלח אותו השי"ת, כאשר לפתע פרצה סערה, שאיימה להטביע את הספינה. המלחים הגויים באותם הימים הבינו את מה שגם יהודים חרדים לפעמים אינם מבינים, שסערות אינן פורצות סתם כך - הם ידעו שאלוקיו של אחד מבאי הספינה כועס - ולכן הטילו גורל כדי לגלות מיהו האשם. וכאשר נפל הגורל על יונה הנביא, שאלו אותו: "אמור לנו מי אתה?", והוא ענה, "עברי אנכי" (יונה א, ט). הוא דיבר עם גויים, ולכן הוצרך לדבר בשפתם. אולם בין יהודים, אף אחד לא ידבר כך - יהיה זה בזיון לקרוא ליהודי "עברי".

שם גזול

בתקופה מאוחרת יותר, כאשר הגויים ראו שהשם "ישראל", נקבע ונקלט בתור שמו של עם ישראל, הם מצאו דרך חדשה להתמודד עם שם נבואי זה - הם ניסו לגנוב אותו מאיתנו! הנוצרים הכריזו על כך שהם ה"ישראל החדש", וכך ממשיך האפיפיור לטעון עד היום, שהוא זה שמייצג את "ישראל" האמיתי, ושהעם היהודי כבר אינו נקרא ישראל.

זו הייתה תכניתם של הנוצרים הראשונים מתחילה. לכן, ממצאי ה"ברית החדשה" המציאו סיפור על שנים עשר "שליחים", תלמידיו של אותו האיש. מדוע שנים עשר? כי

שמכל בחינה אחרת הוא יהודי שלם, התורה שוללת ממנו את השם "ישראל". אדם שמותר לו להתערב עם אשה נכריה, כבר אינו שייך לאצולה המיוחדת הקרויה "ישראל", ומשכך, הוא אינו ראוי להיקרא בתואר זה. אמנם הוא "עברי", אבל "ישראל" הוא לא.

ומכאן אנחנו למדים יסוד חשוב ביותר: הגדולה והמעלה של ישראל היא בזה שיש לנו **שש מאות ושלוש עשרה** מצוות! אולי היה אפשר לחשוב שאם יש לאדם שש מאות ושתיים עשרה זה מספיק טוב - וזה בהחלט אכן דבר נהדר, אולם הוא אינו "ישראל".

כל מצוה ומצוה היא תג של כבוד עבור היהודי, כמו מדליה מפוארת המוצמדת למדיו של גנרל דגול. העבד הזה, עטור הוא בתרי"ב מצוות, שכל אחת מהן היא יהלום נוצץ, ומכריז הוא בגאון: "ישראל אני!" אלם הקב"ה מגיב לעומתו: "לא ולא! חסר לך עיטור אחד! כעת ירדת בדרגה - אתה עברי ולא ישראלי".

ומדוע? משום שאדם המוכן למכור את עצמו או לעסוק בהתנהגות שמאלצת את בית הדין למכור אותו לעבד ולנטוש אפילו אחת מאותות התהילה הללו - המצוות, פירושו של דבר שהוא ירד מתחת למדרגת ישראל. ישראל הוא מי שמכיר בגדולתה של כל אחת מתגי הכבוד שניתנו לו - ולעולם לא יסיר מכתפיו אפילו אחת מהן. גאוותנו היא בזה שה' בחר לצוות אותנו במצוותיו, מצוות העשה ומצוות הלא תעשה, ועל אף שרבות הן, כל אחת מהן היא אות לעצמה, עם גדולה המיוחדת לה - זהו תג שניתנה לנו על ידי בורא העולם. זהו הפירוש של להיות "ישראל", ומי שאינו מבין זאת - מורד בדרגה, וכעת הוא "עברי".

מצווים ועושים

מהו הלימוד מזה עבורנו? שכאשר אתה הולך ברחוב, רעב וצמא, ואינך מוצא מסעדה כשרה - עליך להרים את ראשך בגאווה, כי זהו תג הכבוד שלך. כשאתה נכנס לצרכניה ופוגש עמודה שלמה המלאה בסכיני גילוח לקבלת פנים חלקות, לבך גואה בקרבך: "אני בן ישראל! איני יכול להשתמש בסכינים אלו - זהו עוד מדליה על כתפי!"

כשאתה הולך לקנות מעיל, אסור לך לקנות כל מעיל שמוצא חן בעיניך - עליך לבדוק מתחילה שאין בו שעטנז, גם אם מדובר רק בדקה אחת של לבישה. נניח שאתה עובד במשרד, ומוכרח לצאת לזמן קצר כדי לקנות דבר מה, אולם השארת את מעילך בחדר אחר בבנין. אין לך פנאי כעת ללכת ולקחתו אותו, אז הגוי שעובד אתך יחד במשרד מציע לך, "הנה, קח את המעיל שלי, השתמש בו למשך שתי דקות, רק כדי לרוץ מהר כדי לקנות מה שאתה צריך". לא, אסור לך לקבל את הצעתו. אסור לך ללבוש את המעיל - יתכן ויש בזה שעטנז! כל כך הרבה איסורים! כל כך הרבה דברים שצריך לדעת להיזהר מהם! וכל אחד מהם היא תפארתנו! כל אחת מהמצוות הינה חיונית כדי לתת לנו שם ישראל.

אין זה משנה כעת מהי הסיבה לכל מצוה ומצוה. כמובן שטוב ללמוד ולחקור את הסיבות למצוות התורה, אולם עיקר גדולתן של המצוות היא בעצם העובדה שאנחנו מצווים. אחזור על הדברים שוב, מפאת חשיבותן הגדולה: גדולתן

שנים עשר תלמידיו הדמיוניים היו אמורים מכאן ואילך "לתפוס את מקומם" של שנים עשר שבטי י-ה.

וכך, השם "ישראל", תהילתו של עמנו, נחטף עתה מעמנו, והוטל על ראשיהם. כמובן, הם אינם משתמשים בשם זה; הוא לא ממש מעניין אותם. מעולם לא קראו לשום אפיפיור "ישראלי", ובכל רשימת ה"קדושים" שלהם לא תוכלו תמצא שום "ישראלי". הם לקחו את השם הזה מאיתנו לא משום שרצו אותו, אלא כדי שלנו לא יהיה אותו, לבל נתפאר בשם "ישראלי", השם בו כינה אותנו השי"ת.

הדבר נכון גם לגבי כתבי הקודש שלנו; הם רוצים שהעולם יחשוב שה' שינה את דעתו ח"ו ודחה אותנו מלפניו, אז הם לקחו מאיתנו את התנ"ך, ועכשיו הם קוראים לזה "התנ"ך הנוצרי". האמת הפשוטה היא, שהם אינם עושים כל שימוש בתנ"ך. האפיפיור עצמו אוכל דבר אחר ולובש שעטנז, למרות שמעשים אלו נאסרו במפורש בתנ"ך. הדבר אינו מפריע להם כלל; העיקר שהתנ"ך לא יהיה שייך לנו.

ואם ישאל השואל, הרי כל התורה היא עלינו! אנחנו אלו שחוונו הכל! "לא, לא", הם אומרים. "הכל היה טעות!" טעות גדולה! חוונו הכל אבל זו היתה רק בדיחה - למעשה התורה נועדה לאלה שאוכלים דבר אחר ושומרים שבת ביום ראשון.

שפתנו אינה "עברית"

אחר חורבן בית המקדש הראשון, כאשר עם ישראל איבד את עשרת השבטים, ונשאר רק שבט יהודה, אימצנו את השם "יהודים" - שגם הוא שם של תפארת, כי "יהודי" פירושו, "אדם שמשבח את ה'". זה התפקיד החשוב ביותר של יהודי בעולם; לדבר על הקב"ה. אנחנו אומה שמדברת תמיד על השי"ת. ולכן, כשאנו מתבוננים בתורה ובנביאים, נמצא בכל מקום את השם "ישראלי", ולאחר החורבן נקראנו "יהודים". אלו שמותינו, ישראל ויהודה. אבל עברים? לעולם לא! אינו עברים. גם השפה שלנו היא "לשון הקודש". לומר ששפתנו היא עברית, היא אמירה שאינה תורנית.

משכך, שבים אנו אל השאלה ששאלנו בפתח דברינו. לאחר שלמדנו שיהודים אינם משתמשים בתואר "עברי" בינם לבין עצמם, ובוודאי שלא היינו מצפים שהקב"ה ישתמש בו - פתאום אנו מוצאים את התורה מתארת את הבן ישראל כ"עברי". ואין מדובר ביהודים המדברים אל גויים - להבדיל אלף אלפי הבדלות - אלא הקב"ה מדבר אל עם ישראל, ומצוה אותם, **"כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עֲבָרִי"** כך מנוסחת מצוה זו בתורה הקדושה! מה נשתנה?

תרי"ג פחות אחד

הסיבה היא כזאת. למרות שהעבד העברי נחשב בן ישראל לכל דבר וענין, ישנו חיוב אחד שיהודי זה מפסיד כאשר הוא הופך לעבד - הוא מפסיד את האיסור לשאת שפחה כנענית (שמות כא, ד). במהלך שש השנים הללו, לאדונו של העבד ישנה הזכות להשיאו לשפחה, אשר ילדיה ימשיכו להיות עבדים כנעניים גם אחרי שיהודי זה יצא לחופשי.

אמנם ברגע שחלפו שש השנים, היהודי הזה חוזר למעמדו הקודם כמי שאסור בשפחה כנענית, אולם בשנים הללו, למרות

גוי שמקיים מצוה, אולי זו פעולה מוסרית, ואולי מגיע לו תגמול על התנדבותו, אולם הזכות המיוחדת הזו, המתנה הגדולה של המצוות, היא רק עבור אישים מסוימים שבהם בחר ה'. רק ליחידים נבחרים ניתנה הזכות המיוחדת הזו, להיות מצווים.

שמחת בר המצוה

כאשר רב יוסף שמע את המאמר הזה, ש"גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה", חזר בו ואמר: "אדרבה" - להיפך, "מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה" - אם יאמרו לי שנפסקה ההלכה שלא כמו ר' יהודה, ושסומא חייב במצוות, "עבידנא יומא טבא לרבנן" אז אערוך סעודה גדולה לכל בני הישיבה, כי כעת אני מצווה ועושה, ויש לי את תג הכבוד מאת הבורא יתברך.

גמרא זו מובאת בפוסקים כמקור למנהג לערוך סעודת בר מצוה. ילד יהודי שומר תורה ומצוות, ממילא מקיים כבר את המצוות כולן, אולם עד עכשיו הוא לא היה מצווה, ועושה מה שעשה בהתנדבות. עכשיו, כשהוא בן שלוש עשרה, הוא הופך למצווה! כעת הוא זוכה לכל אותות הכבוד, ובזה אנחנו שמחים, כי זו כל תפארתנו - לענוד בגאון את כל תגי הכבוד שניתנו לנו על ידי הבורא יתברך.

כאשר נערה נעשית בת מצוה, הרי שזו שמחה לא פחותה מבר מצוה, אלא שדרך התורה היא שכל כבודה בת מלך פנימה. כל יציאה לפומבי של אשה, גם של נערה צעירה, יותר מן הנדרש - אינה דרכה של תורה. נער הבר מצוה עולה לתורה בבית הכנסת, כולם שומעים אותו ומביטים בו, והוא מוצג לראווה, וזהו מעמד שאינו מתאים כלל וכלל לבת ישראל. האשה היהודייה, הנערה היהודייה, היא בת מלך, אצילית וקדושה, היא מצווה ועושה. היא עונדת את תגי הכבוד של מלך מלכי המלכים, אלא שהיא עונדת אותם מבפנים! אין זה משנה כלל וכלל היכן עונדים את התגים, המצוות הן סמל של כבוד ואהבה שנתן לנו המלך.

מתנות נפלאות

בכל ערב אנחנו אומרים בתפילת מעריב, "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת", ומיד מבארים אנו מהי אותה אהבת עולם, "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת". כאשר חתן מבקש להביע את אהבתו לכלתו, הוא נותן לה מתנות, טבעת יהלום או צמיד יקר, כדי להביע את אהבתו, וערך המתנה משקפת את גודל האהבה.

וכך, כאשר הקב"ה הוציא אותנו ממצרים וקירב אותנו אל הר סיני, אמר לנו, "אני החתן שלכם ואני לוקח אתכם להיות כלתי. אני אוהב אתכם אהבת עולם, ולכן אני נותן לכם את המתנה המופלאה, היקרה יותר מכל מתנה אחרת - את התורה הקדושה". התורה, המצוות, החוקים והמשפטים, הן הן המתנות יקרות-הערך שנותן החתן לכלתו.

המצוות כולן, מצוות העשה ומצוות הלא תעשה, הינן ביטויים של אהבתו הגדולה של ה' כלפינו. אלו אינם רק חיובים וחוקים ואיסורים - אלא תכשיטים. כל מצוה ומצוה היא מדליה, היא אות כבוד של "מצווה ועושה".

המופלאה וכבודן הנשגב של כל מצוות העשה והלא תעשה, מונחת בעצם העובדה שהן הוטלו עלינו על ידי הקב"ה בכבוד ובעצמו.

המשתה הגדול של רב יוסף

כדי להבין אל נכון את הדברים, עלינו ללמוד את הגמרא בקידושין (לא, א), שם מסופר על רב יוסף, שהיה עיוור. בעסקו בשיטת ר' יהודה, הסבור שסומא פטור מכל המצוות - מתפילין, מסוכה, וכן הלאה - כל מצוות עשה, אמר רב יוסף כך: "מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצוות" - מי שיאמר לי שהלכה כר' יהודה הסובר שסומא פטור מן המצוות, "עבידנא יומא טבא לרבנן" - אערוך סעודה גדולה לכל בני הישיבה, "דהא לא מיפקידנא והא עבידנא" - שכן אני חייב במצוות, ובכל זאת אני מקיים אותן.

"אם ההלכה היא כר' יהודה שאיני מחוייב במצוות עשה, ובכל זאת אני מקיים אותן - אני כן מניח תפילין ומתעטף בציצית, אני כן נכנס לסוכה; אני בין כה וכה עושה הכל - נמצא שקיימתי מצוות אלו בהתנדבות. זוהי גדולה - להתנדב ללכת מעל ומעבר לשורת הדין המחוייבת, עבורך השי"ת!" לכן ביקש רב יוסף להזמין את כולם לסעודה זו, כדי לחגוג ולשמוח במדרגה המיוחדת הזו של עבודת ה' שלה הוא זוכה.

אבל אז, יום אחד, שמע רב יוסף אמירה מסוימת של רבי חנינא. רבי חנינא אמר כך: "גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה" - מי שמקיים מצוה אותה הוא מחוייב לקיים, גדול יותר ממי שמקיים מצוה בהתנדבות.

במבט ראשון, קשה לנו להבין את ההיגיון שבדבר; אם אדם מתנדב לקיים מצוה מטוב לבו, מבלי שמישהו חייב אותו בדבר, נראה היה שהוא חשוב יותר ממי שעושה דברים שהוא חייב לעשותם. מדוע מי שעושה את המוטל עליו, נחשב גדול יותר ממי שעושה את אותה הפעולה בהתנדבות?

המצווה והמצווה

כדי להבין את התשובה לזה, עלינו להתבונן מי הוא זה שהטיל עליו מצוות אלו. מי ציווה על זה? הבורא יתברך! כל מצוה היא אות של כבוד, שניתנה לך על ידי מלך מלכי המלכים. אתה, הבן ישראל, נבחרת בזאת מבין כל מיליארדי האנשים שבעולם להיות זה שעונד את תג הכבוד של "מצווה ועושה".

וזו מדליה שכל אומות העולם, שלא זכו להימנות על בני העם הנבחר והמיוחד, צריכים לקנאות בה. נניח שגוי יפני או איטלקי יחליט שמעתה ואילך הוא אוכל רק אוכל כשר. זה אינו תג מקורי שניתן על ידי המלך, אלא חיקוי זול. אפשר לנסות ולייצר חיקויים של הדבר האמיתי, אולם אסור להשתמש בהם. היפני אינו יכול ללבוש את זה - אלא אם כן הוא מתגייר.

יש כמה דברים שהוא יכול לקיים אם ירצה; ילד יפני קטן עשוי לכבד את הוריו, למה לא? יתכן אפילו שיקבל איזה שכר על זה, אולם גם אם כן - זו אינה האות המפוארת שניתנה על ידי מלכו של עולם. המצוה, ומי שציווה אותה, היא זו שמקנה לעם ישראל את גדולתם, ומי שלא נצטווה, אינו זוכה להטבה זו.

להעריך את המתנות

כדאי לכם לחשוב על זה מפעם לפעם כאשר אתם מתפללים ערבית: "הקב"ה, אתה אוהב אותנו באהבה נצחית, ונתת לנו כל כך הרבה תגים של כבוד, ועל כן נשמח בדברי תורתך ובמצוותיך לעולם ועד". כל מצוה היא קישוט עבורנו, ואנו מודים לה' על כל אחת ואחת, כי כל מצוה נוספת מבטאת את אהבתו כלפינו. תורה ומצוות, חוקים ומשפטים - כל כך הרבה מדליות, כל כך הרבה כבוד, כל כך הרבה אהבה.

לכן, בכל בית יהודי צריכים להיות מדפים על גבי מדפים של ספרי קודש. זו דרך אחת להראות את הערכתנו למתנה הגדולה הזו, שניתנה לנו מאת הבורא יתברך. בין אם יש לך זמן ללמוד את כולם ובין אם אין לך, דבר טוב הוא להציג את הספרים הללו בביתך, כי זו גאוותו של עם ישראל - זוהי הכרזה בריש גלי שאנו שמחים להיות מצווים ועושים.

ולכן, כשאתה עובר ליד מדף ספרי הקודש, גם אם אתה עסוק מדי בשביל לפתוח ספר, אולם לבך צריך לגאות בקרבך; "אי אי אי, ספרים יקרים!" אנשים ונשים, ילדים וילדות, צריכים לומר את זה! כל הפרטים של תגי הכבוד שלנו כתובים שם - המדף עם הש"ס הוא הסמל לאהבתו הגדולה ביותר של הקב"ה אלינו. ולא רק הש"ס; ספרי הראשונים כולם הם קישוטים עבורנו; כך גם ספריהם של גדולי האחרונים. הנה כאן נמצא הש"ך, כאן יש את הט"ז, ופה ניצב המגן אברהם. כולם תכשיטים יקרים שניתנו לנו על ידי החתן שלנו. החובות הלבבות מעטר את צווארנו יחד עם הרמב"ם, הרי"ף וה"אמונות ודעות" לרס"ג. על כתף אחת מונח הקצות, ועל הכתף השניה הנתיבות. כל מיני תכשיטים מרהיבים, כל אחד מהם הוא תג של כבוד שהופך אותנו לעם שנבחר להיות מְצוּוֹה.

התענוג הגדול

לאחר שהבנו עד כמה יש לנו להתפאר בכך שזכינו להיות יהודים, להיות מצווים על ידי מלך מלכי המלכים, אנחנו מקבלים מבט חדש לגמרי על תפקידנו בעולם הזה, ויודעים להעריך אותו כראוי. עבור האדם החושב, הופך העולם הזה לאולם אירועים אחד גדול, שכל כולו תהילה ותפארת. איזה אושר הוא זה, ללכת ברחוב ולחשוב מחשבות כאלה: "אני מעוטר בתכשיטיך, ה'; זכיתי לשש מאות ושלש עשרה מדליות של כבוד, ונוסף על זה עוד מאות דינים דרבנן! אה! איזה כבוד והדר!" אז מה אם הגוי שחולף על פני ברחוב אינו יודע זאת! **אתה** יודע זאת, ולכן כל דקה יקרה לך. בידך לשאוב הנאה רבה מכל שניה של חיים בעולם הזה, ולהתענג מכך שזכית להימנות על יחידי הסגולה שנבחרו על ידי הבורא יתברך מבין כל יושבי תבל, להיות מצווים!

אולם, אדם שמגיע אל אולם האירועים המפואר לאחר כמה לגימות הגונות, וכעת הוא בקושי מסוגל לעמוד על רגליו, שלא לדבר על להנות מהתפארת הייחודית לה זכה, אין לנו אלא להצטער עליו! כמה חבל! וחבל גם עלינו! גם אנחנו שיכורים מטרת הפרנסה ושאר דאגות; שיכורים מלרדוף אחר תענוגות העולם הזה! השכרות הזו גורמת לנו להפסיד את הכבוד והתפארת המופלאים הללו! איזו טרגדיה! אנחנו עוברים את חיינו בעולם הזה כמו מלחים שיכורים, ולא מבינים איזה כבוד הוא זה - להיות מצווים!

עולם העשיה

אך לא נוכל לעצור את שיחתנו כאן. אם נעשה זאת - תהיה זאת רשלנות מצידנו, שכן למעשה, אות הכבוד הזה שניתן לנו, אותו אנו עונדים בגאון, האות של להיות מְצוּוֹה, הוא רק תחילתו של הסיפור. כמובן, זו התחלה מאוד טובה ומשמחת! אולם ישנה מילה חשובה ביותר בדבריו של רבי חנינא, שממנה אסור לנו להתעלם: "גדול המְצוּוֹה **ועושה**". מיהו גדול? מי שמְצוּוֹה, ועושה משהו עם הציווי הזה!

ועושה! עשיה! זו התהילה האמיתית של חיינו בעולם הזה - לעשות ולהשיג. וכך אמר לנו הקב"ה בתורתו (דברים יא, יג): "וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמַעְתָּ אֶל מְצוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם", ונשאלת השאלה - מהי משמעותה של המילה "היום"? האם מחר הקב"ה אינו מצווה אותנו?

אומרת הגמרא (עבודה זרה ג, א), "היום לעשותם ולא למחר לעשותם". הזמן לעשות הוא היום, כי היום אתה עדיין נמצא כאן בעולם הזה, ומחר - אי אפשר לדעת היכן תהיה. ובעולם הבא לא תוכל לקיים אפילו את המצוה הקטנה ביותר. העולם הזה הוא עולם העשיה, המקום בו אפשר לעשות ולהשיג! אם לא עכשיו אימתי! הזדמנות ההוד להיות מְצוּוֹה ועושה היא עכשיו בלבד!

המרוץ אחר הארנבות

ובכלל "היום לעשותם" הוא, שלא נהיה עסוקים יותר מדי עם דברים אחרים. אי אפשר לבזבז את ה"היום" במרדף אחרי תענוגים, כי העולם הזה הוא מסוג הדברים, שככל שתדרוף אחריו, לעולם לא תוכל לתפוס אותו.

סיפרתי לכם בעבר על מרוץ הכלבים, המתקיים בעיירה קטנה לא הרחק מכאן. הכלב משוחרר אל תוך מעין פרוזדור, בו הוא רודף אחרי ארנבת. אולם, הוא לעולם לא ישיג את הארנבת, שכן מדובר בארנבת עשויה מתכת [עליה מודבקת פרווה], שרצה על גבי מסילה חשמלית, הבנויה בצורה כזו, שככל שהכלב רץ מהר יותר, הארנבת גם היא רצה מהר יותר. ולמרות שהכלב המסכן רודף אחרי הארנבת, וחולם על הסעודה הדשנה הקרבה ובאה, הוא לעולם לא יצליח לתפוס אותה. והאמת היא, שיש לו מזל שהוא לא יצליח, שכן אם הוא יתפוס את הארנבת וינעץ את שיניו במתכת הקשה, תהיה זו חוויה בלתי נעימה...

וזה מה שקורה איתנו בעולם הזה; אנחנו רודפים אחרי הנאות חמקמקות שלא ישמחו אותנו בכל מקרה, ולעולם לא נצליח להגיע אליהן. במילים "היום לעשותם", מלמדת אותנו התורה, שיש לנו דברים חשובים יותר לעשות בעולם הזה מאשר לשבור את שינינו על גבי ארנבות עשויות פח. יש אושר אמיתי שממתין לנו! ולכן עלינו להתעסק בכמה שיותר מצוות! במילים אלו כלולה ההזדמנות לחיות בצורה המאושרת והמוצלחת ביותר!

מערכת של שמחה

אושר אמיתי בעולם הזה הוא רק כאשר אתה עסוק בריצה אחר "ארנבות" אמיתיות - אחרי הישגים אמיתיים, אחרי מצוות, אחרי תורה. שם תמצא את האושר. אין ספק שמי

שמים צריך לשאוף להמשיך ולהתקיים בעולם הזה במשך כמה שיותר שנים, ולעשות כל שלאל ידו כדי שזה יקרה, כי החיים יקרים וחשובים כל כך! זהו הרכוש היקר ביותר שיש בידינו, זו שמחתנו וזו תהילתנו - לחיות חיים של "ישראל"! בכל מקום ובכל מצב, אנחנו חיים עם תכלית, עם משמעות - אנחנו מצווים ועושים!

מי שיפנים את האמת הזו, בוודאי לא ינהג ברשלנות כאשר מדובר בשמירה על חייו. בן ישראל תמיד יהיה הזהיר ביותר בכל הנוגע לבטיחותו ובטיחות משפחתו. הוא לא ינהג במהירות מופרזת, לא יעשן סיגריות, ולא יזניח את אחריותו לשמור על המתנה ששמה חיים, המתנה היקרה מכל. אם נפנים את חשיבותם העליונה של החיים, ונזהה את האושר שניתן להשיג בהם, ולאילו הישגים כבירים יכול האיש הישראלי להגיע אם ינצל נכון את חייו - נבין שעלינו לעשות הכל כדי לשמור על חיים אלו.

אדם שחוצה את הכביש בפזיזות, אינו מסכן רק את הימים והשעות שיכול היה לחיות עוד. הוא מסכן את כל הקריאות - שמע שיכול היה לומר. הוא מסכן את כל ההנחות תפילין שיכול היה להניח. הוא מסכן את כל התורה, כל הברכות, כל השבתות. הוא מסכן את כל הזכירת יציאת מצרים, שמצות עשה לזכרה פעמיים ביום. אנשים אינם חושבים על כך - יש מצוה דאורייתא, לזכור יציאת מצרים, בבוקר ובערב - כל פעם היא מצוה בפני עצמה. ישנם מצוות רבות כל כך, ממש בלי סוף. מי שמזניח את השמירה על חייו, מזניח את כל ההזדמנויות הללו.

האיש הזוכה לחיות עם האושר של "היום לעשותם" - הוא האיש השמח ביותר, והוא ימשיך לחיות עם שמחה זו לנצח נצחים, שכן היום הוא הזמן "לעשותם", ומחר "לקבל שכרם" - שם הוא עולם הגמול והשכר. כשנגיע לעולם האמת, נעריך באמת את האושר הנצחי והאמיתי, האושר שאין למעלה ממנו. האושר שהשגנו על ידי חיים של "מְצֻנָה ועושה!"

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

עשר שניות של התבוננות

העבד עברי איבד את מעמדו כישראל, מפני שהזניח את הזכות הגדולה להיות מצווה בתרי"ג מצוות. אם נרצה להישמר מטעות כזו - נוכל לקחת עשר שניות, לפני ברכות התורה, כדי להתבונן ולהעריך את העובדה שאנחנו מצווים ועושים. "וחיי עולם נטע בתוכנו" - אין מתנה טובה יותר מאשר התורה ומצוותיה!

ששומר שבת, מתוגמל מיידית באושר. שבת היא תענוג אמיתי. ללבוש את מלבושי השבת - זה תענוג. להיות יחד עם בני המשפחה ולסעוד את הסעודות המיוחדות - תענוג! לפגוש את בני קהילתך בבית הכנסת - תענוג! וכמובן ש"שינה בשבת תענוג". אין ספק שהשבת מביאה לנו אושר.

ילדים המכבדים את הוריהם ושומעים בקולם, מלבד העובדה שבזה הם מביאים להוריהם אושר ונחת, הם מועילים **לעצמם**. הציות לסמכות, ויצירת משמעת נכונה, נחוצים ביותר לטובתו של הילד. הוא זקוק להנחיה נכונה, מה מותר ומה אסור לו לעשות. אין ספק שילד המתחנך לכבד את הוריו, חי חיים הרבה יותר בריאים ומאושרים.

בהחלט נכון לומר שמי שחי חיים על פי התורה, הוא המרוויח הגדול. המערכת הכללית של חוקי התורה נבנתה במטרה להטיב עם האדם בחיי הפרט והכלל, ליצור מציאות חיים של בריאות, אושר ושלום. אין ספק שקיום התורה היא התכנית הטובה ביותר לרווחתו של האדם בעולם הזה.

מתיקותה של הצלחה

אולם אינני מדבר כעת רק על האושר הזה - זהו דבר ניכר לכל מי שעניו פקוחות, זה מובן מאיליו. כאן מדובר בשמחה נעלה הרבה יותר - השמחה האמיתית שמגיעה מתוך הידיעה שימך מנוצלים עבור מטרה ותכלית, המטרה שבעבורה באנו לעולם. זה מה שנותן משמעות לחיים!

האושר הגדול של החיים הוא להניח תפילין. אם זכית להניח תפילין בבוקר - בשביל זה לבד היה שווה לך להתעורר. אם ברכת ברכות השחר - היום הזה היה יום מוצלח. כמה מתוק להיות יהודי! קיום המצוות הוא התענוג האמיתי, כי המתיקות הגדולה ביותר בחיים היא המתיקות של להשיג ולהצליח.

אני מודע לכך שדברי נופלים על אוזניים אטומות, ושהדברים הללו אינם גורמים התרגשות אצל אנשים רבים, אולם זו האמת הפשוטה, אז למה לנו להתעלם ממנה? מדוע עלינו להמשיך להיות "ישנים שוכבים", ולהחמיץ את ההזדמנויות האדירות שמספקים לנו החיים? יום יבוא, ונביט אחורה על חיינו ונצטער על כך שלא נהגנו מההישגים הנפלאים אליהם זכינו להגיע בחיי התורה והמצוות שחיינו! כל עוד אתה חי, עליך להתפאר ולשמוח בהזדמנות זו שניתנה לך! היום לעשותם - **עכשיו** זה הזמן לעשות ולהשיג.

שומרים על היקר מכל

לכן אמר דוד המלך (תהילים קיח, יז), "לא אָמַזְתָּ כִּי אֶחָיָה" - איני חפץ למות אלא לחיות! דוד לא אמר את המילים הללו על ערש דווי, וגם לא רק לעת זקנותו - כך הוא דיבר תמיד, שכן הוא הכיר בייקרותם של החיים עלי אדמות. כל יהודי ירא

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 1670-244-072
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

"והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפלתי" (ישעיה נז, ז) וכיון שבא דוד באתה תפלה (מגילה יח, א). התועלת והשמחה העקריים בבנין ירושלים הם ההזדמנות להשיב את כיסופי הנשמה לחבור לבוראה. שמחת התפלה היא סימן היכר בדוד ובזרעו ועל כן אחרי ברכת את צמח דוד מגיעה ברכת שמע קולנו.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

אני עובד לפרנסתי במשך שעות ארוכות, אולם אני משתוקק להמשיך ולגדול בתורה, ולצמוח להיות תלמיד חכם. אני מרגיש ששני הדברים אינם יכולים לדור בכפיפה אחת.

תשובה:

עד כאן דברי היצר הרע. הבה ונהיה ישירים: בכל ערב, כאשר אתה שב הביתה מהעבודה, תוכל לחטוף תנומה קלה כדי להתרענן, ואחר כך לשבת וללמוד במשך ארבעים וחמש דקות - הלא כן? אם תקדיש ארבעים וחמש דקות בכל ערב - תוכל להפוך ללמדן גדול. שב ותלמד רק גמרא. אם יש צורך, אפשר גם ללמוד את זה עם תרגום. תלמד פרק אחד שוב ושוב, עד שתדע אותו ישר והפוך. אם תדע את הפרק כמו שאתה יודע לומר "אשרי" - אתה נמצא בדרך להצלחה. ואז תתחיל פרק נוסף, ולאחר זמן מה, תופתע לגלות שאתה יודע מסכתות שלמות!

היצר הרע הוא זה שמדבר מתוך גרונו. מה עם שבת? וליל שבת? ומוצאי שבת? ויש גם חגים לאומיים וימי חופשה! יש הרבה זמן פנוי ללמוד, אלא שצריך להתחיל ולנצל אותו. "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" (אבות ג, ו). מי שמוצא זמן ללמוד, גם כשקשה למצוא לכך זמן, ושם אל ליבו לנצל את זמנו הפנוי עבור לימוד תורה, ה' יקל עליו את המלאכה, והוא ימצא יותר זמן פנוי. נצל את ההזדמנויות שנמצאות בידך עכשיו! תתפלא לגלות כמה ניתן לגדול בתורה, רק על ידי ניצול הזמן הפנוי!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח - אמר צמח, להמשיך בית דוד לאילן מפורסם ומובחר, והרוצה לטעת בפרדסו אילן טוב משתדל לקחת ענף מהאילן המפורסם, כי כבר נבחן והוכיח שמוציא פירות יפים. כשבאים ליסד מלכות באחרית הימים, אין לנו חפץ אלא בצמח מבית דוד. ופירש מעלתו שהוא עבדך, כלומר כל עצמו אינו אלא לעבוד אותך ולעשות רצונך לבד, ואינו עושה כלום בשביל עצמו, כעבד שאין לו כלום משל עצמו. מה שקנה עבד קנה רבו (פסחים פח, ב).

מהרה, כי כל אושר ימות המשיח יהיה תלוי בביאת האיש המובחר הזה אשר יסדר את סדרי העולם, על פי רצון ה', בתקון היותר מתוקן. **תצמיח**, כמו שמצמיח צמח מתוך האדמה משורש הטמון, או מצמיח ענף ממצבת האילן שבה היה טמון, וכן האיש המובחר הזה יהיה טמון, ובלתי ידועה מעלתו, עד שתבוא עת התגלותו.

וקרנו תרום בישועתך - ואמר **בישועתך**, ולא אמר בעזרך כי זה מורה רק על העזר ולא על ההתחברות, אבל ישועה [מלשון שעה, "וישעה ה' אל הבל ואל מנחתו"] מורה על לכת השכינה עמו בכל עת והתחברותה אליו. והוזכרה לשון ישועה ג' פעמים בברכה זו, להורות על גודל השראת השכינה אשר יהיה בימים ההם.

כי לישועתך קוינו כל היום - נותן טעם בעבור מה נזכה אנחנו אל ההצלחה ההיא, לישועתך, שיבוא לנו המשיח מבית דוד. כי קוינו, ורק אנחנו לבד קוינו, ולא אומות העולם עובדי עבודה זרה. אנו קוינו לא לזרוע בשר ודם כי אם לישועתך לבד, ובך לבד בטחנו, וזאת עשינו כל יום, ערב ובקר וצהרים, ולא כל יום אלא כל היום תמיד במשך כל היום, כי ברכותינו ותפילותינו ומעשי העבודה שלנו, שהם המחשבות עליך, ממלאים כל שעות היום. ולא קוינו לכבודנו ולשמחתנו אלא להרמת כבודך אשר יכון בעת ההיא, ועל צפייה זו שואלין לו לאדם ביום הדין: צפית לישועה? (שבת לא, א).

ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה - כי כל הישועה יעשה ה' בעת ההיא והכל תלוי בביאת המשיח. הצמיחה הפתאומית של קרן המשיח תביא שמחה נוראה של התגלות השכינה [ישועה], ומודים אנו כבר עכשיו אף קודם הדבר, כדביארנו לעיל בברכת תחיית המתים.